

Snít a vydat se jinudy

Nevyložený sen je jako nepřečtený dopis, píše se v Talmudu. Snem mizí maska, kterou nosíme přes den a v nastalé svobodě až šílené se realizuje, co chceme. Výkladem snu pak můžeme zahlédnout svůj charakter. Ivana Lomová na svých obrazech nezachycuje sny, ale to co se událo ve stavu bdění. Jenže paměť není věčná, takže se nám jenom zdá, že víme, jak co bylo. Spolehnout se na fotografie je podobně zavádějící. Na některých se usmíváme, ale byli jsme tehdy opravdu šťastní? Obrazy Ivany Lomové nejsou jednoduše otiskem reality. Jsou jako nepřečtený dopis, který si volá po výkladu.

Začínala v 80. letech jako kreslířka a ilustrátorka. Zkraje 90. let malovala z potřeby vyrovnat se s podmínkami života - stala se matkou dvou dětí. Pastely z té doby jsou plné ironie i hořkého humoru v duchu školy tzv. české grotesky. Po rozchodu s manželem se věnovala psychoanalýze a přes ni tématu vlastního dětství, dětství svých dětí a výkladu snů. Začala malovat v obrazových cyklech.

Ivana Lomová víc a více upozaduje lidské postavy. Pokud se na plátnech objeví, zachycuje je z profilu, zezadu nebo v přítmí tak, jak to dělával třeba německý malíř Caspar David Friedrich. Naše pozornost se pak spíše než k figurám na obraze zaměřuje na společně viděné, na to, co v nás probouzí. Na rozdíl od Caspara Davida Friedricha ale Ivana Lomová neupozorňuje na romantickou krajinu, lesní zátiší nebo menhiry. Její obrazy odkazují k civilní skutečnosti každodenního života městského člověka. Je v nich nostalgie, tíseň a desiluse dnešní doby. Hledat východisko musíme každý sám.

Malířka postupem času méně „hovoří“ o sobě a namísto toho obrací pohled k nám. Na podzim, po dovolených, se vracíme do reality, tak jak ji prožíváme většinu roku. Je důležité zvážit čas. Židé nedávno oslavili Jom Kippur – den smíření a očisty od špíny loňské roku a Bůh vzpomínal na to, proč každého jednoho z nás poslal na svět. Ivana Lomová sice považuje náboženství za tak, jak sama říká, „vykuchané“, že v něj nelze věřit, ale jde jí v podstatě o totéž, o návrat do sebe, k sebe sama. Její malby navozují atmosféru podobnou té v pasáži knihy Cizinec Alberta Camuse. Je neděle odpoledne, Mersault je vykloněný z okna a pozoruje ruch města. Lidé jdou na výlet nebo na fotbal, děti pobíhají kolem. Pak se ulice zklidní a Vy zůstáváte sami. Je čas neděle, čas přemýšlet, je čas destruktivní nebo konstruktivní nostalgie podle toho jak kdo chce a může. Ivana Lomová v cyklu *Arte HD, Praha* a paradoxně i na obrazech z cyklu *Cestující* nestuduje pohyb, ale zastavení a ticho. Zastavit čas je ctižádostivé. Kdy jindy se ale může vyjevit svět, jeho nesmyslnost a touha po smyslu?

Na obraze *Interiors* (2019) už není figura, jen její povzdech „I'm so tired.“ („Jsem tak unavená.“). Ivana Lomová vybrala několik artových filmů rozličné provenience, zastavila je

v určitém okamžiku a namalovala. V každém z filmů režisér uměle vytvořil uvěřitelný domov. Nábytek, obrazy, koberce, vůbec všechny známé předměty naší domácnosti nás uklidňují svojí fyzickou existencí, jsou tu pro nás a my můžeme v klidu vážit svůj čas. Snaha režiséra a malířky odpovídá řeckému pojetí umění jako mimésis, tedy umění jako nápodoby, ovšem ne pouhého zachycení, ale jakéhosi vylepšení, prohloubení pohledu a tím sdílnosti.

Otázku sdílnosti vlastní zkušenosti si Ivana Lomová kladla i ve vztahu ke svobodě. Tentokrát ovšem nedospěla k uspokojivé odpovědi. Na obraze *Petřička* (2014) namalovala holčičku, kterou někdo vede za ruku. Holčička poslušně jde, ale přitom podezřívavě mhouří oči, znechuceně krčí nos a špulí rtíky. Malířka ztvárnila svoje dětství. Rodiče ji stále někam směřovali, ačkoliv ona sama chtěla dělat jiné věci. Vlastní děti proto neomezovala v jejich rozhodování a nikam je nesunula, jenže ony jí to později stejně vyčetly. Zřejmě si jako lidé nemůžeme pomoci a opakovaně jdeme ode zdi ke zdi.

Umění a architektura jsou toho dokladem. Právě z naštvání na „umělecký provoz“ vznikl cyklus *Galerie*. Ivana Lomová často jezdila do Berlína jako jedné z Meck současného umění, ale protivilo se jí to, co se vystavuje. Všimla si přitom útrpných výrazů jinak disciplinovaných kustodů. Ve svých uniformách jí přišli jako reprezentanti prázdna, strnulosti a marnosti, ovšem nejen současného umění, ale i jejich a našich životů. Nakonec byli nezajímavějšími exponáty. Prázdnota před zraky ostatních byla úplná.

Marnosti se snažila Ivana Lomová ve svém životě ubránit. Na přání rodičů vystudovala architekturu na pražské ČVUT, ale nikdy jí pak nedělala, ačkoliv pro ni měla předpoklady, možná zděděné po pradědečkovi Janu Kotěrovi. Nechtěla vytvářet další funkční bezcharakterní bílé regály na věci a lidi, které nikoho neurazí, ale ani nezaujmu. To, že umění nevystudovala, mělo i svoje výhody. Tolik jí nehrozilo epigonství, citace citací uměleckých děl kolegů a jejich předchůdců. Umění se pro ni stalo čistě způsobem originální sdílnosti. Ivana Lomová je přímá, nepoužívá zkratku, nemlží v konceptu, nedovolává se na nemožnost komunikace. Maluje tradičním způsobem olejem na plátno. Většina současných umělců, kteří ještě malují, pracuje s rychleschnoucím akrylem. Olej Ivana Lomová používá právě proto, že schne pomalu. Sama si připravuje i podklad - plátno napíná na rámy. Jádrem architektova umění je znalost proporcí. Cit pro proporci se u Ivany Lomové projevuje i volbou formátu. Nezveličuje význam svého sdělení tím, že by jej rozmalovala na rozměrná plátna.

Právě přiměřenost a skepse jsou Ivaně Lomové blízké, obojí ve formě ironické, vycizelované do detailu, ale přitom upřímné jako knížky jejího oblíbeného autora Michela Houellebecqua. Ten varuje, že jsme „odsouzeni k naprostému poznání“, že svět už tak plný

odloučení, utrpení a zla, otravujeme už pět století mechanistickou a individualistickou civilizací. Člověk propadlý anonymitě, osamělosti a smutku jakoby visel v bezčase. Díla Ivany Lomové nám mohou otevřít prostor, kde se člověk toužící po nesmrtelnosti znovu vztáhne ke svému opuštěnému životu a naplní jej lidsky, udělá něco pro druhé; snít a vydat se jinudy.

Pavína Bartoňová, text k výstavě v galerii White & Weiss Gallery v Bratislavě, říjen 2022